

אוניברסיטת תל אביב

הפקולטה למדעי החיים
פרוייקט "חיות וחברה"
במחלקה לזואולוגיה

אוניברסיטת חיפה

הפקולטה למדעי הרוח
בית-הספר להיסטוריה

כנס בין-אוניברסיטאי

בני-אדם וחיות אחרות באספקלריה היסטורית

10-11 בינואר, 2001 (ט"ז-ט"ז בטבת תשס"א)
אוניברסיטת תל אביב ו חיפה

רגישות ואדישות: יחס האדם למינים אחרים באנגליה במאות ה-18 וה-19

אריאל סובל – אוניברסיטת תל אביב

בשנים האחרונות נכתבו מספר מחקרים היסטוריים, העוסקים בשינוי שחל בארצות המערב במהלך המאות ה-18 וה-19 ביחס האדם למינים אחרים. מחקר זה מתמקד באנגליה, חלוצת השינוי. החוקרים מציינים שורה של תופעות חדשות: עניין מוסרי חסר תקדים בחיות ממינים אחרים, התמעטות גילוי האכזריות לשם בידור כלפין, חיקית חוקים האוסרים פגיעות מסוימות בהן, והקמת ארגונים שתכליתם מניעת פגיעות מסוימות. המקורות העיקריים שנבחנו עד כה עוסקים במידה בקשר שבין האדם למינים אחרים, והם קשורים לענייני מוסר: ספרות מוסר, חוקים, עיתונים, פרוטוקולים מتوز דינומיים ציבוריים בנושא, וכדומה.

למרות גילוי ספקנות כלפי "הריגשות החדשה" במחקרים אלה, הם מתווים סיפור-מסגרת של קדמה מוסרית. אולם מקורותיהם לוקים בחסר, כמו גם הספר שעלול מתוכם. קיימים שינויים היסטוריים עמוקים ביחס האדם למינים אחרים, אשר כמעט לא תועדו במתכוון בתקופתם: הם מובלעים בנתונים על חקלאות (תחום הניצול העיקרי, מבחינה מספרית, של חיים ממינים אחרים), ובנתונים על תנאי-החיים החומריים של בני-אדם. בשל ההתעלמות מתחומים אלה, מאבד מחקר "הריגשות החדשה" את יכולת להבחן בהתפתחויות מרכזיות. המאפיין הבולט בחקלאות של התקופה באנגליה הוא ייעול השיטות וצמצום המגע האישי בין החקלאים לחיות. מגמה זו כרוכה בהגברת המכנייזציה של גופו החיווי, באמצעות תנאי השיכון, ההזנה, ההובלה, ההמתה ועוד. במקביל, עם האצת העיר והעליה בשיעור הצריכה של מוצרי המזון מן החי, יותר ויוטר בני-אדם לא באו עוד בקשר עם חיות כיצורים חיים, אלא, כמוסרי צריכה בלבד.

המדובר, אפוא, בתנאים להיווצרותם של ניכור ואדישות בין האדם לרוב החיות שהוא בא בקשר עמן. אם כן, במהלך המאה ה-18 החלה להתפתח רגישות מוסרית חדשה באנגליה, אך זה רק היבט אחד של יחס האדם למינים אחרים, ולא דווקא המרכי ביניהם. התעלמותם של ההיסטוריונים מkowski זה נובעת, במידה רבה, מן הניכור שבו שרויים הם עצםם כלפי החיים בתעשייה המזון, שכן, במהלך המאה ה-20 גדל מאוד המרחק החומרי והרגשי בין בני-אדם לבין חיות אלה.